

70-vuotias Martti Haavio¹

Tuokio tässä — peitetyn kuvan ääressä. Tuokio — vaatimaton sana. Mutta — tuokio saa suurta aikaan — kun on saadakse. Tuokio virittää elämyksen, elämys synnyttää laulun, runon, runoilijan. Tuokio havahduttaa oivalluksen, oivallus herättää tutkijan.

Saamme kiittää Martti Haavion elämän tuokioita, lasinkuultavia havahtumisen hetkiä, että meillä on runoilija

P. Mustapää. Kunnioitamme saman psyyken kykyä nousta oivallusten tuokioista hellittämättömään etsijän työhön, sillä — kiitos niiden — meillä on myös tiedemies Martti Haavio, suomalaisesti ajatteleva ja tunteva tutkija, jonka tieteellisiä saavutuksia seurataan ja kehitellään edelleen kaukana rajojemme ulkopuolella. Elämysten ja oivallusten tasapaino on ehkä kaikenkin humanisti-

¹ Muotokuvan paljastustilaisuudessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran talon juhlasalissa 28. 1. 1969 pidetty puhe.

seksi nimitettävän ihmistoiminnan voima ja elinehto, mutta aivan ilmeisesti se antaa siivet runouden, niin kansanrunouden kuin muidenkin ulottuvuuksien tavoittamiselle. Martti Haavio ei ole ensimmäinen lauluntekoon langennut suomalaisen perinteen tutkija: Ganander, Lönnrot, Julius Krohn, Kaarle Krohn, Uno Holmberg, mutta hän on ylempi näitä muita, sillä hänen elämänsä tulvi laulu, mistä tulvikaan — Huhtaan kylän Pyhjärven äärisistä maisemistako, Varsinais-Suomen kirkoilta ja kylistäkö tai Ruissalon humisevista tammilehdoista, ennen kuin häneen kylvi tieteen intohimon idun hänen kehitysvuosiensa historian lehtori, jonka opetuksen mukaan ihmisen korkein elämäntuote on tiedemiehen ura. Hän oli tieteen tai tietämättään runoilija ennen kuin tutkija, mutta tutkijankutsumuksesta tuli hänen uskontonsa. Oli vaihe, jolloin akateemikko Haavio asetettiin tempelinharjalle: siirtyäkö humanistista tiedettä edustavan akateemikon tuolilta avoinna

olevaan taideryhmän paikkaan. Hän torjui tarjouksen. Ja siksi, että Martti Haavio on vannoutunut tiedemies, joka yhä tutkii paraabelejansa, hänelle tänään omistettu kunnianosoitus tulee ensi sijassa tieteen taholta, Haavion omaa tiederyhmää edustavan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sekä suomalaista kulttuurityötä monipuolisesti edistäneen Alfred Kordelinin säätiön aloitteesta, ja tapahtuu tässä talossa lukuisien Martti Haavion ja P. Mustapään ystävien osallistuessa tilaisuuteen.

Jo 16-vuotiaana nuorukaisena Martti Haavio keräsi melkoisen kokoelman varsinaissuomalaista kansanrunoutta, jonka säilytyspaikka on tämän talon kuulussa arkistossa. Itse hän liittyi seuran jäseneksi vasta yliopisto-opinnot päätettyään, mutta opinsuoritustensa laadun ja käytännöllisen organisaatiokykynsä perusteella hän oli ennen pitkää itseoikeutettu henkilö sekä seuran kansanrunousarkiston johtoon että seuran hallintoon. Hän on ollut johtokunnan jäsen 34 vuot-

ta ja pitkään seuran ensimmäinen varasimies. Hänen ansiostaan tässä talossa toimii yksi maailman rikkaimpia ja esikuvallisimpia kansanperinteen arkistoja. Seuran johtokunnan jäsenenä hän on tehnyt lukemattomia aloitteita ja käyttökelpoisia ratkaisuehdotuksia sekä osoittanut suuntaa sen arvokkaan kokemuksen varassa, jonka hän on saavuttanut toimiessaan Werner Söderström Oy:n kustannusvirkillijana ja 1940-luvulla tämän liikkeen kirjallisena johtajana. Käsityksensä tästä toiminnan alasta hän on ilmaissut seuraavasti: »Kustannusjohtajan tehtävät ovat monenlaiset, mutta yleisölle verraten oudot. Kirjailija on julkisuuden henkilö; kustantaja pysyttelee taka-alalla. Kuitenkaan kustantaja ei ole pelkkä välittäjä, vaan aktiivinen tekijä kirjaa luotaessa. Niinpä on kustannusjohtajan tunnettava läpikotaisin kirjat, jotka hän toimittaa yleisölle, hänen on vastattava niiden tasosta, laadusta ja viriheettömyydestä. Hänen on tunnettava yleisö.» SKS on kauimmin toimineita kirjan kustantajia maassamme. Niin erityislaatuinen kustantaja kuin se onkin, ja niin vähän kuin kunkin sen johtokunnan jäsenen osaksi tulee yksityistä huolta käytännöllisestä julkaisu-toiminnasta, Martti Haavio on näissä asioissa keskeisin vaikuttaja seuran johtoportaan. Hänen sanansa painaa. Samaa on sanottava Haaviosta Alfred Korde-
 linin säätiön hallinnon jäsenenä; hän on kuulunut sen kirjallisuuden jaostoon yli 30 vuotta ja on tällä hetkellä säätiön hallituksen puheenjohtaja. Tiede niinkuin kirjallisuuskin vaativat tässä piirissä käytännön sovellutuksia, joissa kysytään Martti Haaviole ominaisia kykyjä.

Nuorempi veljeni Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa ja Alfred Korde-
 linin säätiössä, Martti Haavio.

Olit toivonut, että äskeinen merkki-päiväsi saisi solua ohitse työtoveriesi ja ystäväsi siihen puuttumatta, ehkä huomaa-mattakin. Toivoit mahdollittomia. Olet astunut niin monin tavoin julkisuuteen, suorittanut niin pitkät ja täyteläiset työrupeamat kansallisen tieteen piirissä, puhunut suomalaisen runon purjeeseen niin vetävän hengen ja työskentelet yhäkin sekä tieteen että taiteen muusain parissa — sinunko olisi mahdollista ihan kokonaan vetäytyä ottamasta vastaan ystäväsi ja tovereittesi vilpitöntä kiitollisuuden ja ihailun osoitusta tänne tänään järjestetyssä muodossa. Se pukeutuu vielä symbolisesti tulevaisuuden viittaan, kohta paljastuvaan taiteilijan näkemykseen tämän hetken Martti Haaviosta — P. Mustapäästä. Pysähtyköön tulevaisuus saman kunnioituksen tuntein kuin me tänään sen eteen.

Taiteilija Tapani Raittila. Te olette harvinaisen onnistuneesti suoriutunut tehtävästä, jonka toivomuksestamme otitte hoitaaksenne. Nyt paljastettu muotokuva puhuttelee meitä ensi sijassa etevänä ja kauniina taideteoksena; mutta samalla se asettaa eteemme ystävämmä tyynenä, tarkkaavaisena, myötämielin myhäilevänä, juuri sellaisena kuin Martti Haavio meille on. Itse sanoitte työn aikana ajatellenne ennen muuta runoilijaa, P. Mustapäättä — hyvä niinkin. Onnittelen teitä ja esitän kaikkien hankkeessa mukana olleiden parhaat kiitokset.

MARTTI RAPOLA